

HØJESTERETS DOM

afsagt tirsdag den 21. september 2021

Sag 34/2021

(2. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Lars Thousig, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Viborg den 3. februar 2020 (4994/2019) og af Vestre Landsrets 3. afdeling den 25. september 2020 (S-0411-20).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Hanne Schmidt, Lene Pagter Kristensen, Jon Stokholm, Jørgen Steen Sørensen og Rikke Foersom.

Påstande

Dommen er anket af anklagemyndigheden med påstand om skærpelse, således at T dømmes til forvaring, subsidiært således at straffen forhøjes til fængsel i 9-10 år.

T har påstået stadfæstelse af landsrettens dom.

Supplerende sagsfremstilling

Som det fremgår af byrettens dom, er T blevet mentalundersøgt forud for byrettens behandling af sagen. Overlæge, speciallæge i psykiatri P, har afgivet retspsykiatriske erklæringer af 1. juli 2019 og 18. september 2019. Konklusionen i den retspsykiatriske erklæring af 18. september 2019 er sålydende:

”Konklusion

Herefter er observanden fortsat ikke sindssyg og kan heller ikke antages at have været sindssyg eller befundet sig i en tilstand, der kan ligestilles hermed i perioden for de påsigtede forhold. Han er begavet i sinkeområdet (inferioritas intellektualis), men ikke mentalt retarderet. Han kan have været under indflydelse af alkohol på nogle tidspunkter i perioden for de påsigtede forhold, men der er ikke

holdepunkter for at mistænke, at han har befundet sig i en heraf afledt abnorm rustilstand.

Observanden er ved mentalundersøgelsen fundet præget af svært forstyrret personlighedsstruktur med overvejende dyssociale træk. Ved supplerende psykologisk undersøgelse er han ligeledes ved testning vurderet umoden og uudviklet og samlet set at have en svær forstyrrelse af personlighedens struktur (dyssocial subtype). Ved testning, interviews og klinisk indtryk findes han endog svært forstyrret og afvigende personlighedsmæssigt. Han er optaget af voldelige fantasier og udviser ikke tegn på anger eller skyld omkring disse eller vedrørende de forurettede ofre. Han findes uden tegn til at udvise reel empati og virker emotionelt upåvirket ved samtale om det påsigtede. Han er let krænkelig, lunefuld og uforudsigelig. I intime interpersonelle relationer har han tendens til at anvende vold og trusler for at opnå, hvad han ønsker. Han er tilbøjelig til at opleve sig som offer, at retfærdiggøre egne handlinger og er uden respekt for gældende lov. Han er udtalt ansvarsfralæggende og har en narcissistisk stil, hvor han har tendens til at kræve særbehandling og at sætte egne behov over andres.

Samlet set vurderes observanden fremadrettet at have en høj risiko for fornyet kriminalitet ligeartet med den nu påsigtede. Hans historik med vold overfor mennesker og dyr, herunder seksuel vold mod og langvarig ydmygelse af to samlevende, hans svære grad af dyssocialitet (og psykopati) samt en afvigende seksualitet med voldelige og dominante elementer, grænsende til seksuel sadisme samt en opvækst præget af vold og neglekt, er de væsentligste risikofaktorer for kriminelt recidiv.

Observanden ses ikke tidligere dømt for alvorlig personfarlig kriminalitet, herunder voldtægt eller anden sædelighedskriminalitet. Han er nu sigtet for bl.a. gentagen alvorlig vold og mishandling, langvarig frihedsberøvelse, trusler, voldtægt og ulovlig tvang. De aktuelle sigtelser har fundet sted over en længere periode og er præget af gentagelse af vold og seksuelle krænkelser mod personer, som han har været i et nært forhold til.

Herefter må det antages, at observanden, uagtet at han ikke tidligere er dømt for personfarlig kriminalitet, udgør en såvel nærliggende som væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed og at anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.”

De retspsykiatriske erklæringer blev forelagt Retslægerådet, der den 15. november 2019 afgav følgende udtalelse:

”Med sagens tilbagesendelse skal Retslægerådet, på baggrund af tilsendte akter med erklæringer af 1. juli 2019 og 18. september 2019 begge ved overlæge P, Retspsykiatrisk Afdeling, Aarhus Universitetshospital, udtale, at T ikke er sindssyg og heller ikke kan antages at have været sindssyg i tidsrummet for de påsigtede handlinger. T har formentlig været påvirket af alkohol på nogle tidspunkter i tidsrummet for det påsigtede, men der er ikke mistanke om en patologisk rustilstand. Han er begavet lavt i normalområdet, men han er ikke mentalt retarderet. T lider ikke af epilepsi eller anden organisk hjernelidelse.

T er opvokset med gifte samlevende forældre som nummer 1 af 3 søskende i et hjem præget af misbrug og vold. Der var kommunal støtte i hjemmet. T, som tidligt udviste svære adfærdsvanskeligheder, blev 10 år gammel anbragt på ju-lemærkehjem, og 13 år gammel var han i en kortere periode frivilligt anbragt på et socialpædagogisk opholdssted. Han har modtaget specialundervisning til og med 7. klasse, hvorefter han gik på produktionsskole, var i praktik og ressourceforløb, men i 2013 blev han tilkendt førtidspension på baggrund af personlighedsforstyrrelse. T har haft et par længerevarende samlivsforhold og fik en søn i 2017, som blev tvangsfjernet umiddelbart efter fødslen. Der har været mange skift af boliger, hvor flere er beskrevet som værende uhumske og kummerlige.

Der var kontakt til børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling i 10-årsalderen, hvor man fandt ham lidende af tilknytnings- og udviklingsforstyrrelse, mental retardering og med dyssoziale træk. I 2010 blev T henvist til distriktspsykiatrien, hvor man foruden ovenstående lidelser fandt ham angst og psykotisk på baggrund af rusmiddelindtag, som han ophørte med i 2012, hvorefter der ikke har været psykotiske symptomer. Et episodisk misbrug af alkohol består.

Ved aktuelle mentalundersøgelse findes T svært personlighedsmæssigt afvigende med overvejende dyssoziale, men også narcissistiske, paranoide og emotionelt ustabile træk. Begavelsesmæssigt placerer han sig lavt i normalområdet med en samlet IQ på 82. En samlet risikovurdering med hensyn til fremtidig vold, herunder seksuel vold, placerer ham i gruppen med høj risiko. Selv angiver T sig for at være en voldelig type med trang til at udøve vold og tilfredsstillelse herved.

På denne baggrund finder Retslægerådet T omfattet af straffelovens § 69. Såfremt han findes skyldig i det påsigtede, kan Retslægerådet imidlertid ikke pege på foranstaltninger, jævnfør samme lovs § 68, 2. pkt., som mere formålstjenlige end straf til imødegåelse af en formentlig nærliggende risiko for ny personfarlig kriminalitet.

Retslægerådet vurderer, at T udgør både en nærliggende og væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og anvendelse af forvaring i stedet for fængsel er påkrævet for at forebygge denne fare.”

Der er for Højesteret fremlagt journalnotater fra Herstedvester Fængsel fra december 2020 til maj 2021.

Anbringender

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at betingelserne for at dømme T til forvaring er opfyldt. Han er fundet skyldig i bl.a. røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler og voldtægt, og kriminalitetskravet i både straffelovens § 70, stk. 1 og 2, er derfor utvivlsomt opfyldt.

Retslægerådet har entydigt vurderet, at der er en såvel væsentlig som nærliggende risiko for, at T frembyder fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og at forvaring er påkrævet for at forebygge denne fare. Retslægerådet har desuden vurderet, at der er en høj risiko for ny ligeartet kriminalitet.

De retspsykiatriske vurderinger understøttes af omfanget, karakteren og grovheden af de strafbare forhold, som T er fundet skyldig i. Kriminaliteten udspringer af hans person og den iboende personlighedsforstyrrelse, som han ikke har været villig til at lade sig behandle for. Der er en høj risiko for recidiv, hvis han løslades. Forvaring er derfor påkrævet for at beskytte samfundet mod den fare, som han udgør.

I sager om forvaring efter § 70, stk. 2, hvor den tiltalte ikke tidligere er dømt for en alvorlig seksualforbrydelse, må de begåede forhold og oplysningerne om tiltaltes person i særlig høj grad give grundlag for at antage, at der er en risiko for gentagelse, som gør forvaring påkrævet, jf. UfR 2017.2531 H og UfR 2017.2558 H. Efter formålet med forvaringssanktionen kan det heller ikke være udelukket undtagelsesvis at idømme forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1, i tilfælde, hvor den tiltalte ikke tidligere er dømt for ligeartet kriminalitet.

Gentagelsesrisikoen underbygges af, at de strafbare forhold er begået efter samme mønster over to adskilte perioder og mod to kvinder uden tilknytning til hinanden. Der er tale om tilfældige ofre i den forstand, at kriminaliteten er rettet mod kvinder, som T ikke havde kendskab til, før han fik kontakt til dem via netdating, og som han indsmigrede sig hos, før han ændrede karakter.

A har forklaret, at hun ikke anmeldte overgrebene tidligere af frygt for, at T ville gøre alvor af sine trusler. Da det er hans trusler, der har gjort det muligt for ham at fortsætte sine overgreb, bør der ikke lægges afgørende vægt på, at han ikke var straffet, inden han begik overgrebene mod B.

Der er tale om en så ekstraordinær grovhed af såvel den personfarlige som den seksuelle kriminalitet, at forvaring bør idømmes med henvisning til både straffelovens § 70, stk. 1 og 2.

Der er under alle omstændigheder grundlag for at idømme forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2. T er vurderet til at have en højere risiko for gentagelse end de ustraffede gerningsmænd, der blev dømt til forvaring i UfR 2017.2531 H og UfR 2017.2558 H. Endvidere har Retslægerådet i den foreliggende sag med meget stor sikkerhed vurderet, at forvaring er påkrævet.

Farlighedskravet er dermed opfyldt, og betingelserne for forvaring er herefter samlet set opfyldt. Forvaring vil ikke være uproportional i forhold til den begåede kriminalitet, og samfundet bør ikke bære den høje risiko for ny ligeartet kriminalitet, som vil blive aktualiseret, hvis T – med en tidsbestemt straf – løslades inden for få år uden krav om nødvendig behandling.

Hvis Højesteret finder, at betingelserne for forvaring ikke er opfyldt, skal straffen skærpes til fængsel i 9-10 år henset til forholdenes grovhed og omfang samt til følgerne for de forurettede kvinder.

T har anført navnlig, at der ikke er grundlag for at dømme ham til forvaring. Han bestrider ikke, at kriminalitetskravet i straffelovens § 70, stk. 1 og 2, er opfyldt, men nødvendighedskravet og farlighedskravet er ikke opfyldt.

De retspsykiatriske udtalelser om nødvendigheden af at idømme ham forvaring er baseret på et skøn, der bl.a. bygger på psykologiske undersøgelser og derfor ikke har nøjagtighedens karakter. Det psykiatriske aspekt indgår ved vurderingen af hans farlighed, men afgørelsen af, om han skal dømmes til forvaring, er en juridisk afgørelse. Det følger af dommen i UfR 2005.2104 H, at der kan idømmes en fængselsstraf, selv om Retslægerådet har udtalt, at forvaring er påkrævet.

Han har modtaget tilbud om medicinsk behandling under sit ophold i Herstedvester Fængsel, og han har accepteret en sådan behandling. Han er desuden i misbrugsbehandling. Han har således ikke afslået behandlingstilbud. Han fik ingen tilbud om behandling i gerningsperioderne. På den baggrund kan det ikke lægges til grund, at han vil blive løsladt ubehandlet efter afsoning af en fængselsstraf. Nødvendighedskravet er herefter ikke opfyldt.

Farlighedskravet er heller ikke opfyldt, da han ikke frembyder nærliggende eller væsentlig fare for andre. Det følger af UfR 2017.2531 H og UfR 2017.2558 H, at de begåede forhold og

oplysningerne om hans person i særlig høj grad skal give grundlag for at antage, at der er en risiko for gentagelse, som gør forvaring påkrævet. Der foreligger ikke et sådant grundlag, da han ikke tidligere er straffet. Endvidere begik han ikke kriminalitet i perioden fra den 28. januar 2016 og frem til juni 2017. Det må også antages at reducere risikoen for recidiv, at han nu er i medicinsk behandling.

Oplysningerne om hans barndom mv. kan ikke underbygge en så høj risiko for ny ligartet kriminalitet, at forvaring er nødvendig. Referaterne af, hvad han tidligere skulle have udtalt i forbindelse med mentalundersøgelser og andre psykiatriske undersøgelser, herunder i forbindelse med sin pensionssag i 2010, kan ikke tillægges bevismæssig vægt, da der ikke foreligger faktuelle oplysninger, der understøtter rigtigheden heraf.

A valgte selv at flytte fra ham. Han skrev efterfølgende til hende, at han ville melde hende til kommunen og få hendes søn tvangsfjernet, men det kan ikke betragtes som en trussel omfattet af straffelovens § 266. Hun anmeldte endvidere først episoderne, da hun senere gennem pressen fik oplysninger om Bs sag, selv om det må lægges til grund, at hun i et vist omfang havde talt med sin nye kæreste om det, der var sket.

De to forurettede kvinder i sagen kan ikke betegnes som tilfældige ofre. I så fald vil alle forurettede kunne betegnes som tilfældige ofre. Det er underordnet, hvor eller hvordan han mødte kvinderne.

Den begåede kriminalitet er ikke af en så ekstraordinær grovhed, at forvaring bør anvendes. Der er ikke idømt forvaring i tidligere lignende sager, og det vil i forhold til den begåede kriminalitet og efter retspraksis være uproportionalt at idømme ham forvaring, når han nu modtager den nødvendige behandling.

Betingelserne for at dømme ham til forvaring er ikke opfyldt, og landsrettens dom skal derfor stadfæstes. Der er ikke grundlag for at skærpe fængselsstraffen.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagen angår, om betingelserne i straffelovens § 70 for at dømme T til forvaring er opfyldt.

T, der ikke tidligere er straffet, er fundet skyldig i alvorlig personfarlig kriminalitet af systematisk og langvarig karakter begået mod to kvinder, som han havde mødt på en datingside og herefter blev samlevende med. Begge kvinder blev under samlivet mishandlet, voldtaget og frihedsberøvet. Overgrebene blev begået mod A fra 2015 til januar 2016 og mod B fra juni 2017 til den 17. marts 2019. Under samlivet med B eskalerede overgrebene, idet han som led i mishandlingen bl.a. hindrede hende adgang til mad og drikke og periodevist tvang hende til at sove på gulvet uden madras og besørge udendørs. Han udsatte hende endvidere for røveri, trusler og vidnetrusler. Ved politiets anholdelse af T den 17. marts 2019 vejede B, der er ca. 180 cm høj, 53 kg, og hun havde mere end 30 læsioner af varierende alder i ansigtet og på kroppen mv.

Efter straffelovens § 70, stk. 2, som omhandler voldtægt eller anden alvorlig seksualforbrydelse, kan en person dømmes til forvaring, hvis det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og anvendelse af forvaring i stedet for fængsel er påkrævet for at forebygge denne fare.

Højesteret har i domme af 18. maj 2017 (UfR 2017.2531 og UfR 2017.2558) udtalt, at straffelovens § 70, stk. 2, må forstås sådan, at det i sager, hvor den tiltalte ikke tidligere er dømt for en alvorlig forbrydelse, må kræves, at de begåede forhold og oplysningerne om tiltaltes person i særlig høj grad giver grundlag for at antage, at der er en risiko for gentagelse, som gør forvaring påkrævet.

Det fremgår af Retslægerådets udtalelse af 15. november 2019, at en samlet risikovurdering med hensyn til fremtidig vold, herunder seksuel vold, placerer T i gruppen med høj risiko. Retslægerådet har udtalt, at han er omfattet af straffelovens § 69, men at der ikke kan peges på foranstaltninger efter § 68, 2. pkt., som mere formålstjenlige end straf til imødegåelse af en formentlig nærliggende risiko for ny personfarlig kriminalitet. Retslægerådet har vurderet, at han udgør både en nærliggende og væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og at anvendelse af forvaring i stedet for fængsel er påkrævet for at forebygge denne fare.

Voldtægtsforholdene er begået som led i Ts systematiske og langvarige mishandling af de to kvinder, og der er samlet set tale om omfattende personfarlig kriminalitet.

På den baggrund og efter oplysningerne om Ts person finder Højesteret, at betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2, for at dømme til forvaring er opfyldt.

Højesteret har herefter ikke anledning til at tage stilling til, om betingelserne i straffelovens § 70, stk. 1, tillige er opfyldt.

På den anførte baggrund tager Højesteret anklagemyndighedens påstand om forvaring til følge i medfør af straffelovens § 70, stk. 2, og stadfæster dermed byrettens dom.

Efter sagens udfald finder Højesteret, at T, der for Højesteret alene har påstået stadfæstelse, skal betale sagens omkostninger for landsretten, og at statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.

T har fortsat været fængslet under anken.

Thi kendes for ret:

Byrettens dom stadfæstes.

T skal betale sagens omkostninger for landsretten. Statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.